

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Första Kammaren. N:o 50.

Lördagen den 7 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande, n:o 106, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 9, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t dels med begäran om framläggande af förslag till lag angående gemensamhetsskogar för kommuner, korporationer och enskilde, dels ock i fråga om viss ändring i förordningen angående skogsvårdsstyrelser den 24 juli 1903;

n:o 10, i anledning af väckt motion om ändringar i stadgan angående skjutsväsendet;

n:o 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 6 juni 1902, innefattande inskränkning i inmutningsrätten, är stadgadt; och

n:o 12, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning; bevillningsutskottets betänkande och memorial:

n:o 36, angående lydelsen af de särskilda anvisningarna för ledning vid inkomstskattetaxeringen under år 1905 m. m.; och

n:o 37, i anledning af dels återremiss af punkten 1:o) i bevillningsutskottets betänkande n:o 18, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning, dels ock kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) i samma betänkande;

lagutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande sjöfartslagstiftning; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande

och framläggande för Riksdagen af förslag till lag angående försäljning af vin och starkare maltdrycker.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet den under förmiddags-sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jämlikt § 65 riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden onsdagen den 11 i denna månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som då vore af båda kamrarne godkända.

Fortsattes föredragningen af andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 3, angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem samt därmed i samband stående ämnen.

Om låneunder-
stöd af staten
för bildande
af egna hem
åt arbetare.
(Forts.)

Afdelningen A.

Punkten 3.

Mom. 3.

Godkändes.

Mom. 4.

Herr Tillberg: Enligt utskottets förslag skulle åt hushållningssällskapen beredas den förmånen, att sällskapen slippa hos statsverket ställa säkerhet för de lånemedel, som sällskapen utbekomma. Däremot skulle föreningar och andra låneförmedlare vara skyldiga att aflämna säkerhet, som skulle pröfvas af statskontoret. Då herrarne ha sig bekant, hvilka tränga gränser gälla för en dylik pröfningsrätt hos ett verk som statskontoret, är det gifvet, att statskontoret ej kan väntas godkänna andra säkerheter än sådana, som anses vara af bästa beskaffenhet — inteckningar, statsobligationer eller dylikt. Någon namnsäkerhet kan ej ifrågakomma, för det första därför att den öfver hufvud icke anses vara någon god säkerhet och för det andra därför att dessa förbindelser hafva så lång giltighetstid, att namnsäkerhet särskildt af denna anledning ej är lämplig.

Vid sådant förhållande kommer det naturligtvis att ställa sig så, att hushållningssällskapen komma att ensamma eller i hufvudsak öfvertaga denna förmedlingsrörelse.

Men oaktadt hushållningssällskapen icke behöfva ställa säkerhet, står dock deras förbindelse, deras betalningsansvar kvar och kommer naturligtvis att stiga till det högsta belopp, som inom hvarje hushållningssällskaps område pröfvas nödigt att utlämna.

Detta ansvar är enligt min mening icke förenligt med hushållningssällskapens nuvarande organisation; och af den grunden har jag icke kunnat annat än i hög grad sympatisera med de talare, som förut under dagens lopp uttalat sig mot förslaget att på hushållningssällskapen väлта hela detta ansvar. Ser man närmare på saken, så kommer ju i själfva verket staten härigenom att befrias från allt ansvar, och detta kastas i stället på hushållningssällskapen.

För min del har jag emellertid ej velat motarbeta detta förslag, därför att jag anser, att frågan kan regleras. Hushållningssällskapen böra och måste skaffa sig den något förändrade organisation, som af dessa förhållanden betingas, och de måste, enligt min åsikt, särskildt vara betänkta på att skaffa sig en reservfond för att möta de risker, som onekligen äro förenade med en dylik förmedlingsverksamhet. Efter ett tiotal år skulle det ju kunna hända, att ett enda hushållningssällskap lämnat ut sammanlagt 100 lån på hvardera 4,000 kronor, summa 400,000 kronor. Att icke alla dessa 100 lån komma att återbetalas är för enhvar, som haft med dylika låneaffärer att skaffa, en klar och uppenbar sak. Hushållningssällskapen måste därför hvar och ett skaffa sig en reservfond genom att afsätta fem procent af beloppet eller mer — jag vill icke precisera siffran — för att möta denna absolut påtagliga risk.

Jag har velat erinra om detta och få min mening härom fäst vid protokollet, men jag har intet yrkande att göra.

Herr Svedelius: Kungl. Maj:t hade i sitt förslag framställt det villkor, att annan låntagare än hushållningssällskap skall, innan någon del af lånet må utbekommas, till statskontoret aflämna af statskontoret godkänd säkerhet för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande, samt att såsom säkerhet för dylik förbindelse ej skulle godkännas endast in-teckningar i egnahemslägenheter, ej heller borgen, där den ej vore utfärdad af kommun. Utskottet hyste den uppfattningen, att så stränga och inskränkande bestämmelser skulle inverka menligt just i den riktning, som den förre talaren anförde, så att det sannolikt blefve endast hushållningssällskapen, som ville uppträda såsom låneförmedlare. Ty, medan andra låneförmedlares risk är lika stor som hushållningssällskapens, skulle de ju dels icke åtnjuta den ersättning af $\frac{1}{2}$ %, som tillerkännes hushållningssällskapen, och dessutom, i olikhet mot dessa, aläggas att ställa stor, i författningen skarpt reglerad säkerhet för de åtnjutna lånen. Med anledning häraf, och då utskottet ansåg önskvärdt, att man icke gjorde det onödigt svårt och betungande för föreningar eller bolag, bildade i filantropiskt syfte, att understödja denna rörelse, har utskottet tagit bort den af Kungl. Maj:t föreslagna, skarpa bestämmelsen och endast hemställt, att annan låneförmedlare än hushållningssällskap skall, innan någon del af statslånet må utbekommas, »till statskontoret aflämna af statskontoret godkänd säkerhet för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande». Utskottet har föreställt sig, att Kungl. Maj:t skulle komma att utfärda särskilda ytterligare föreskrifter och att säkerhetens art icke skulle behöfva så strängt fixeras som i det kungliga förslaget.

Vid sådant förhållande hyser jag, i likhet med utskottet, den för-

*Om låneunder-
stöd af staten
för bildande
af egna hem
åt arbetare.*
(Forts.)

Om låneunderhoppning, att det ej blir enbart hushållningssällskapen, som komma
 stöd af staten att uppträda såsom låneförmedlare, om än så mestadels blir fallet.
 för bildande Den förre talaren hade intet yrkande. Jag har endast att anhålla
 af egna hem om bifall till det föredragna momentet.
 åt arbetare.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes ifrågavarande moment.

Mom. 5—15.

Godkändes.

Ingressen till punkten 3.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna 1, 2 och 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Herr Tamm, August: Då under dagens diskussion man enat sig om att biträda förslaget därom, att hushållningssällskapen skulle åtaga sig att förmedla dessa lån, har emellertid hos åtskilliga talare tillika uttalats vissa betänkligheter mot att låta ansvaret i ekonomiskt hänseende hvila å hushållningssällskapen. Och tänker man på saken, så förefaller det åtminstone mig eget, att man vill ålägga dem detta ansvar. Först och främst synes mig, att detta strider mot själfva egnahemsidén, som ju är grundad på, att staten skall lämna lån för att sätta mindre bemedlade i tillfälle att bilda egna hem, mot det att dessa sålunda understödda personer i gengäld lämna in-teckningar i sina lägenheter såsom säkerhet. Men här vill man på en mellanhand lägga ansvaret därvidlag. Jag tror icke, att det egentligen kan anses rimligt, att så sker; utan likaväl som i allmänhet ett lån är en affär mellan låntagare och långifvare, synes mig här ett inblandande af en tredje part vara mindre lämpligt.

Men vidare finnes ännu ett skäl att draga sig för denna bestämmelse. Det har i dag framållits från flera håll, att man vill taga detta förslag mera som ett slags försök; och det gäller nu blott ett anslag för fem år. Men följderna af detta vårt beslut sträcka sig dock mycket längre framåt, så att om man efter de fem årens förlopp icke anser lämpligt att låta hushållningssällskapen fortsätta med denna förmedlingsrörelse, kvarstår dock dessa sällskaps betalningsansvar för redan förmedlade lån. Det kan ju vara möjligt, att, om de anses böra frånträda medlareskapet, en blifvande Riksdag befriar dem äfven från ansvarsskyldigheten; men det är icke något alldeles gifvet.

På samma gång jag för min del anser utmärkt lämpligt och bra, att hushållningssällskapen, hvilkas uppgift ligger mycket nära denna rörelse, förmedla egnahemslånen samt vidtaga alla undersökningar och andra af lånen föranledda arbeten, anser jag det icke lämpligt att ålägga dem betalningsansvaret. Jag anser det, som jag redan sagt, principiellt icke riktigt, men jag har för denna min uppfattning äfven

ett annat skäl. Lägges ansvarsskyldigheten å hushållningssällskapen, kan detta, åtminstone på sina håll, lätt leda till ett motverkande af hvad man här önskar; ty visst är, att många hushållningssällskap vid sådant förhållande komma att besluta beviljande af egnahemslån endast med stor försiktighet och större, än hvad här torde vara åsyftadt. *Om låneunderstöd af staten för bildande af egna hem åt arbetare.* (Forts.)

För öfrigt — om jag går till det allmänna affärlifvet, lär det väl ej vara praxis, att en tredje person, som endast är förmedlare af ett lån, skall ansvara för dess gäldande. Huru skulle det gå med våra mäklare, om det vore regeln?

Nu tror jag, att den af mig anmärkta olägenheten mycket lätt kan afhjälpas. Hvad här gäller är nämligen att se till, att hushållningssällskapen, hvilka såsom nämnt kanske blott för en kort tid komma att vara förmedlare, redan nu befrias från ansvaret. I sådant syfte hemställer jag, att det nu föredragna momentet erhåller följande lydelse:

»5:o) medgifva, att Kungl. Maj:t må af egnahemslånefondens medel årligen anvisa såsom bidrag till hushållningssällskapen för betäckande af för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader ett belopp, motsvarande för hvarje hushållningssällskap en half procent af den ej till betalning förfallna kapitalskuld, hvartill genom sällskapet förmedlade egnahemslån vid årets början sammanlagdt uppgå.

Möjliga förluster å genom hushållningssällskap förmedlade egnahemslån drabba egnahemsfonden.»

Jag anhåller, herr grefve och talman, om proposition å detta mitt förslag.

Herr Svedelius: Jag kan icke neka till, att den föregående talaren kan i viss mån ha så att säga teoretiskt rätt, då han framhåller det föga rimliga däri, att hushållningssällskapen, då de endast skola tjänstgöra såsom förmedlare för utlämnande af lån utan att själfva hafva någon fördel däraf, dock skola åläggas bära ansvaret för eventuella förluster. Men jag ber kammaren inäggomma, hvad förut under diskussionen i dag flerfaldiga gånger framhållits, att man alltid tänkt sig, att hushållningssällskapen skulle tillhöra att främja det fosterländska syfte, man här vill tillgodose, och att man äfven beaktat, att de dock åtnjuta icke så ringa bidrag af statsmedel. Vid sådant förhållande lär det ej vara fullt så orimligt, som det vid första anblicken kan tyckas, att ansvaret för vissa förluster härvidlag drabbar dem. Det vore väl också något egendomligt, om den institution, som skulle hafva att pröfva säkerheten och att bedöma, om allt vore iakttaget, som kräfdes för tryggande mot förlust, icke själf skulle bära något ansvar i det hänseendet. Man kan ju tänka sig, att denna deras pröfning någon gång kunde blifva mindre noggrann, mindre tillfredsställande, om någon annan, här staten, skulle bära ansvaret för förluster i följd af försumlighet, där sådan förekomme.

Men det är något annat, som för utskottet och därmed för mig haft större betydelse. Såsom kammaren behagade finna, intaga, bland låneförmedlarna, hushållningssällskapen en särskildt förmånlig ställning. För det första få de tillgodoräkna sig en half procent årligen för bestridande af omkostnader, hvilket öfriga förmedlare ej få. Vidare be-

Om låneunder- höfva de icke ställa säkerhet, hvilket däremot kräfvades af öfriga förmedlare.
 stöd af staten Skulle man nu ytterligare lämna hushållningssällskapen den förmånen,
 för bildande att deras eventuella förluster alltid blefve betäckta af statsmedel, så
 af egna hem skulle därigenom i ännu ett hänseende hushållningssällskapen erhålla
 ett arbetare. en förmånligare ställning framför öfriga låneförmedlare, och jag befarar,
 (Forts.) att följden däraf skulle blifva den, att dessa förmedlare skulle känna
 sig så tillbakasatta, att de komme att betacka sig för uppdraget, då
 af dem endast kräfvades uppoffringar och risker, men hushållningssäll-
 skapen skulle tillförsäkras en mängd företräden och däribland frihet
 från risk. Det kommer i alla fall, äfven om denna risk kvarstår, att
 lämnas hushållningssällskapen framför de andra sådana fördelar, att
 jag tror det skulle vara oklokt ytterligare öka dessa.

Därtill kommer, såsom här under diskussionen flera gånger fram-
 hållits och äfven är i egnahemskommitténs utlåtande med mycken
 kraft betonadt, att, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, för-
 luster nästan aldrig inträffat i andra länder, där sådan rörelse som
 den nu ifrågavarande har bedrivits.

Då man således bör kunna hysa den bästa förhoppning därom,
 att äfven hos oss förluster, om sådana eljest komma att inträffa, skola
 blifva ytterst såväl sällsynta som obetydliga, så torde det i praktiskt
 hänseende icke spela någon synnerligt stor roll, om denna risk fort-
 farande får kvarstå för hushållningssällskapens räkning.

På dessa skäl, herr grefve och talman, anhåller jag om bifall till
 utskottets hemställan.

Herr Tamm, August: Utskottets ordförande har anfört några skäl
 mot hvad jag yttrat.

Det första var, att hushållningssällskapen säkerligen icke skulle
 behöfva vidkännas några kostnader för ifrågavarande ändamål, om den
 föreslagna ersättningen tillerkändes dem. Jag är alldeles öfvertygad
 om, att man i hvarje fall har att räkna med ganska stora kostnader.
 Men just därför att hushållningssällskapen hafva en uppgift, som ligger
 mycket nära hvad detta ärende berör, anser jag, att det icke finnes
 något skäl att öka den ersättning, som skulle lämnas, ehuru jag å
 andra sidan är förvissad därom, att hushållningssällskapens kostnader
 icke komma att genom denna ersättning betäckas. Ansvarsskyldig-
 heten är något annat.

Vidare anförde utskottets ordförande, att genom mitt förslag hushållningssällskapen skulle komma att gynnas framför andra. Detta är dock en väg, på hvilken utskottet själf slagit in, då hushållningssällskapen erhållit en separatställning i jämförelse med öfriga korporationer eller bolag, som kunna komma i fråga.

Det tredje skälet var, att dessa angelägenheter kanske icke skulle blifva fullkomligt lika väl och samvetsgrant ordnade af hushållningssällskapen, därest dessa befriades från ansvarsskyldigheten. Tror man icke, att hushållningssällskapen i detta fall förfara lika samvetsgrant som eljest, så borde man egentligen icke betro dem hela denna sak. Jag är alldeles öfvertygad om, att de i hvilket fall som helst skulle förfara fullkomligt lika noggrant och lika väl; men förluster kunna ju inträffa, och jag förmodar, att detta också blir händelseu.

Jag finner mig således icke alls öfvertygad af de skäl, som blifvit anförda, men däremot har det blifvit mig påvisadt, att denna punkt strider mot en föregående bestämmelse, som redan är fastslagen, och vågar jag därför hemställa, att kammaren ville återremittera punkten, på det att utskottet må bringa de olika stadgandena i full öfverensstämmelse.

*Om låneunder-
stöd af staten
för bildande
af egna hem
åt arbetare.*
(Forts.)

Herr Cederberg: Det är fullkomligt riktigt, att den föreslagna ändringen strider mot hvad som är fastslaget genom godkännande af punkten 3:o, mom. 4, där det bland annat heter, att låneförmedlaren skall äga lyfta lånet »emot aflämnande af en utaf låneförmedlaren till statskontoret eller order ställd, af statskontoret godkänd skuldförbindelse» etc. Häraf följer tydligt och klart, att låneförmedlaren måste betala sin skuldförbindelse; huru han å sin sida skall taga ut beloppet af låntagaren, är åter beroende på kontrakt mellan låntagaren och låneförmedlaren. En följd af detta är, att det är låneförmedlaren, som förlusten drabbar, om någon sådan uppstår. En återremiss af den nu föredragna punkten i det af den föregående talaren angifna syfte skulle således enligt min öfvertygelse ingenting tjäna till, så vida någon ändring icke får göras i punkten 3:o, mom. 4; och då detta, hvad denna kammare vidkommer, icke lärer kunna omedelbart ske, hemställer jag, att kammaren måtte godkänna den nu föredragna punkten, sådan den af utskottet föreslagits.

Herr Wijk: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag tillhör visserligen dem, som i dag på förmiddagen röstade för att hushållningssällskapen skulle åtaga sig detta visserligen hedrande, men å andra sidan mycket ansvarsfulla och besvärliga uppdrag; men jag kan icke neka till att jag anser, att, då man erbjuder hushållningssällskapen en half procent såsom ersättning för deras besvär och deras risker, detta dock är alltför ringa. Det går väl an för de hushållningssällskap, som hafva en god ekonomisk ställning, men äfven deras budgeter äro mycket ansträngda. Antag nu, att ett hushållningssällskap att börja med får att utdela 300,000 kronor till ett antal af cirka 80 låntagare; för detta besvär får hushållningssällskapet 1,500 kronor och har äfven att stå risken. Det torde vara oundgängligt att för ändamålet anställa en särskild bokförare, och denne torde icke kunna afspisas med ett mindre arvode än 500 kronor. I det län, som jag har äran tillhöra, åtaga sig förvaltningsutskottets ledamöter alla uppdrag utan ersättning, vare sig för resekostnad eller annat; men det uppdrag, hvarom det är fråga, är så pass vidtomfattande, att det för förvaltningsutskottets ledamöter med den verksamhet, som de i öfrigt hafva, torde blifva mycket svårt åtaga sig detsamma, och därför blifver det nog, såsom också på förmiddagen yttrades af en talare, nödvändigt att anställa en särskild person för att öfva uppsikt öfver denna rörelse. Det blir under sådana förhållanden rent omöjligt, att icke hushållningssällskapen nödgas att göra uppoffringar.

Jag skall därför be att få yrka, att ersättningen till hushållningssällskapen må utgå med en procent af kapitalskuldens belopp.

Om låneunder-
stöd af staten
för bildande
af egna hem
åt arbetare.

(Forts.)

Herr Ros: Herr grefve och talman, mina herrar! Den tanke, som är uttalad af herr Tamm, är naturligtvis alldeles riktig, för så vidt man bestämmer sig för att begagna hushållningssällskapen eller deras förvaltningsutskott såsom organ för realiserandet af egnahemsidén, ungefär motsvarande t. ex. de af kommittén föreslagna egnahemsnämnderna. Men då det redan i punkt 1:o är fastslaget, att hushållningssällskapen skola företräda låntagarna, synes det mig, som om det af honom framställda förslaget skulle så svåra mot den tanke, som genomgår hela detta betänkande, att en återremiss skulle vara detsamma som en omarbetning af hela förslaget. Det är därför, som jag för min del icke kan skänka herr Tamms yrkande min röst.

Däremot skall jag mycket gärna, just med anslutning till hvad under förmiddagens lopp uttalades af friherrarne Lagerbring och Rappe — hvarvid dock friherre Rappe torde hafva målat saken i alltför svarta färger — biträda det af herr Wijk gjorda yrkandet. Jag är alldeles öfvertygad om, att den ersättning för eventuella risker samt för besvär och arbete, hvilken föreslagits till en half procent af lånebeloppet, är alldeles för obetydlig. Om t. ex. under första året ett hushållningssällskap tagit upp lån till belopp af 100,000 kronor, hvad får då detta sällskap i ersättning? Jo, 500 kronor. Det är möjligt, att efter fem år det slutliga beloppet kan springa upp till 2,500 kronor, och det kunde ju vara skälig ersättning, men under de första åren är ersättningen alldeles för liten.

Nu förstår jag mycket väl det resonemang, som här uttalats särskildt från statsrådsbänken, att hushållningssällskapen kunna anses hafva vissa förbindelser till staten på grund af de anslag af brännvinsmedel, som äro dem beviljade; men först och främst är det icke alldeles säkert, att hushållningssällskapen komma att fortfarande få åtnjuta dessa anslag till hittillsvarande belopp, och för det andra hafva verkligen de i ekonomiskt hänseende mindre väl situerade hushållningssällskapen mycket stor användning för sina medel på andra håll.

Dessa äro skälen, hvarför jag, herr grefve och talman, yrkar bifall till herr Wijks förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den senast föredragna punkten nu föreläge följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr Wijk, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring att orden »en half procent» utbyttes mot »en procent», och 3:o) att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Wijks yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad andra särskilda utskottet hemställt i punkten A 5 af sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr Wijk föreslagna ändring.

*Om låneunder-
stöd af staten
för bildande
af egna hem
ät arbetare.
(Forts.)*

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 44.

Punkterna 6 och 7.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ingressen till Afdelningen A.

Utskottets hemställan bifölls i hvad den ej besvarats genom kam-
marens beslut vid behandlingen af de särskilda punkterna.

Afdelningen B.

Herr Sjöcrona: Herr talman, mina herrar! Den nu föredragna punkten handlar, såsom herrarne se, om två motioner, den ena afgifven af en landtrepresentant för Skaraborgs län, hvilken är bosatt i Stockholm, och den andra är väckt af en stockholmsrepresentant. Båda dessa motioner gå ut på, att statsmakterna skulle bereda de nuvarande ryttarne och soldaterna en alldeles särskild ställning och förmån i afseende å soldattorpen, ända därhän att de skulle, med undantag från hvad som i öfrigt är föreslaget om 25 års ålder, kunna få med statslån köpa ett torp redan vid 21 års ålder, således efter att hafva innehaft torpet kanske två år eller kanske utan att alls hafva innehaft torpet. Jag skall anhålla att i anledning därpå få yttra några ord.

Jag anser det synnerligen lämpligt och önskvärdt, att alla dessa tusentals soldattorp, som finnas i vårt land och hvilka utgöra redan färdiga och bebyggda lägenheter, må kunna blifva egna hem för soldater och ryttare och för hvilka andra arbetare som helst, som önska att få förvärfva sådana, men då dessa två motionärer och dessutom en tredje motionär, äfven stockholmsrepresentant, i en motion, som behandlas af Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, framställt detta så, som om statsmakterna skulle begå ett nästan oförlåtligt fel, om man icke vidtog alldeles särskilda åtgärder för att bereda de nuvarande knektarne dessa förmåner, och att deras ställning skulle vara i allra högsta grad beklagansvärd, om de icke finge denna förmån, så kan jag icke finna annat, än att man gjort sig skyldig till en ganska betydlig öfverdrift.

Dessa tusentals torp, som finnas i vårt land, hafva ju funnits under mer än 200 år, och under dessa 200 år hafva alla soldater på dessa torp fått afträda efter 30 års tjänstgöring utan få behålla

Om låneunder-sina torp. Det fallet har ju ofta förekommit, att en son fått efter-stöd af staten träda sin far i numret, men detta är icke det vanligaste. Nu hafva för bildande motionärerna själfva insett, att man på grund häraf icke kan af sak-af egna hem förhållandets natur härleda något slags rättighet. De hafva ock åt arbetare. därför framställt saken såsom synnerligen behjärtansvärd för de nuvarande knektarna, emedan de nu icke få lämna torpet och tjänsten till sina söner och emedan de till följd af de ökade öfningarna icke kunna hålla ut så länge, utan måste taga afsked; och i en riksdagsmannen Holmgren tillställd skrifvelse yttra till och med en del soldater vid Skaraborgs regemente: »från och med år 1904 veta vi för vår afgang ingen som helst säker tidpunkt, hvilket gör, att de allra flesta vid en kanske påtvingad afgang skulle finna sig ställda utan medel och utan hem.» Det vet likväl hvar man, att de icke kunna tvingas att taga afsked, utan de få tjäna så länge de kunna tjäna på grund af knektekontrakten.

Ja, så låter det emellertid nu, då det är fråga om att dessa nuvarande knektar skulle kunna med statsmakternas bemedling få öfvertaga torpen för synnerligen billigt pris och låna pengar af staten till inköpet mot 3,6 % ränta, men hur lät det 1902, då den nya härordningen skulle under öfvergångstiden göras gällande och man måste kommendera korpraler och vice korpraler och därtill lämpade soldater att under rekrytmötet tjänstgöra såsom instruktörer? Då kom en massa soldater, som hade utverkat sig sina rust- och rotehållares tillstånd därtill, och begärde afsked, hvilket naturligtvis rust- och rotehållarne utan svårighet beviljade dem, emedan de icke hade det ringaste intresse att behålla sina nummerkarlar. Dessa ansökningar kunde omöjligen alla beviljas, emedan regementenas tjänstgöring skulle i högst väsentlig grad lida på att de icke hade tillräckligt antal instruktörer under rekrytmötena. Vid en generalmönstring, som jag bevistade 1902, kommo till och med åtskilliga af manskapet fram och på ganska pockande sätt begärde att få sitt afsked och frågade, om man ville tvinga dem att begå förseelser för att på det sättet kunna blifva fria. Så lät det då.

Det hände i föl, att en soldat, som också skaffat sig sin rotehållares medgifvande att få afsked, skref till mig i mycket pockande ordalag, att det var det orimligaste i världen, att han icke kunde slippa från tjänsten. Han var icke skyldig att tjänstgöra vidare, ty han hade icke skyldigheter mot någon annan än rotehållaren. Han behagade sedan helt simpelt uteblifva från den kommendering, som var honom delgifven, och höll sig undan. Det förorsakade en massa skriferier, men man fick icke fram honom under hela mötestiden. Först långt efter fick man fast honom, och han blef straffad för olofligt undanhållande från tjänsten. Således är det helt olika synpunkter, som göra sig gällande den ena gången och den andra.

Nu vill jag nämna, att i Skaraborgs län finnes det, enligt detta Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts betänkande, öfver 2,000 torp, som innehafvas af soldater, och det är det högsta antal något län har uppvisa. Jag har nu under nära 25 år årligen handlagt ett stort antal mål angående torp af olika slag. Här sitta utom mig sju representanter från Skaraborgs län och i Andra Kammaren sex landtrepresentanter, de flesta rust- och rotehållare; vi skulle kunna antagas

hafva litet kändedom om dessa många soldattorp, om vi än icke kunna i fråga härom mäta oss med dessa stockholmsrepresentanter och denne i Stockholm bosatte representant från Skaraborgs län.

Men om förhållandena nu vore så hjärtslitande, som de framställas i dessa motioner, då hade vi ju begått ett stort fel eller en stor försummelse, som icke — åtminstone någon af oss — fästat Riksdagens uppmärksamhet på detta så synnerligen behjärtansvärda förhållande. Men jag anser för min del verkligen icke förhållandena vara så behjärtansvärda och vill fritaga oss alla från att hafva begått någon försummelse i den vägen.

Jag yrkar bifall till den föreslagna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna del af utlåtandet hemställt.

Afdelningen C.

Herr Jonsson: Ehuru jag icke har något afvikande yrkande att framställa i fråga om det slut, hvartill utskottet kommit, anser jag dock, att utskottet för svagt betonat önskvärldheten af en ändring i fastställandet af jordafsöndringar och därmed sammanhängande lagrum. Min mening är, att en förenkling därutinnan är en viktig faktor, för att egnahemsidén skall komma att realiseras i praktiken. Den bestämmelse, som nu gäller, att hvarje afsöndring skall af Konungens befallningshafvande fastställas först, innan lagfart därå kan äga rum, föranleder ofantligt mycket besvär och betydande kostnader för köparen af en sådan afsöndring. Jag har exempel på att dessa kostnader för erhållande af lagfart å en afsöndring utgjort icke mindre än 11 % af köpeskillingen. Då kan man tänka sig, om man därjämte räknar med alla besvär för sökanden att få detta klareradt, hvilken vikt och betydelse ligger uti att få bort dessa bestämmelser att Konungens befallningshafvande skall fastställa afsöndringen, samt att få de ändringar i öfriga lagrum, som därmed hänga tillsamman, genomförda. Jag har därför ansett, att någon röst i kammaren borde höja sig för att betona angelägenheten af att detta snarast möjligt förelägges Riksdagen. Och jag hoppas, att så måtte blifva fallet, om nu statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet får sin mening igenom och sedan får sin kamrat justitieministern att framlägga ett sådant förslag.

Jag har icke något särskildt yrkande att göra.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i föreliggande del gjorda hemställan.

Afdelningen D.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtanden:

Om ändring i gällande bestämmelser ang. jordafsöndring m. m.

(Forts.)

n:o 9 a, i anledning af Kungl. Maj:ts under åttonde hufvudtiteln i statsverkspropositionen framställda förslag om anslag för utvidgning af portvaksstugan vid veterinärinstitutet i Stockholm,

n:o 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af indragna militiebostället Furuby n:is 2 och 3 i Uppsala län,

n:o 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Tollarp n:is 5 och 8 om $\frac{1}{2}$ mantal i Kristianstads län,

n:o 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län,

n:o 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter lägenhetsägaren Erik Eriksson från Södertälje,

n:o 102, i anledning af väckt motion angående försäljning af tomtplatser från hemmanet Stora Åvesta n:o 1 i Folkärna socken, och

n:o 103, angående Kungl. Maj:ts proposition om bidrag af statsmedel till åstadkommande af en järnväg från Borgholm till Böda på Öland samt i anledning däraf inom Riksdagen väckta motioner,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Författnings-
förslag ang.
villkoren för
postbefordran
af tidningar
och andra
periodiska
skrifter.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 4 och 6 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter, äfvensom en i sammanhang med nämnda proposition väckt motion.

I en till innevarande Riksdag aflåten proposition, n:o 44, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 11 nästlidna mars föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till förordning angående villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter, i hvilken förordning de tre första paragraferna hade följande lydelse:

1 §.

Hvad i denna förordning stadgas beträffande tidningar, gäller äfven med afseende å periodiska skrifter i allmänhet.

2 §.

1 mom. För att vinna postbefordran på de villkor, som här nedan stadgas, skall tidning vara efter anmälan af vederbörande utgifvare införd i tidningsregister, som föres hos generalpoststyrelsen.

2 mom. Utkommer tidning i upplagor med olika pris eller olika antal nummer eller väsentligen olika innehåll, bör hvarje sådan upplaga vara i behörig ordning införd i tidningsregistret.

3 §.

1 mom. Tryckalster, som efter abonnemang hålles allmänheten till handa, kan med de i detta moment angifna undantag införas i tidningsregistret, såvida på anmälan om dess utgifvande bevis enligt tryckfrihetsförordningen blifvit af chefen för justitiedepartementet meddeladt.

*Författnings-
förslag ang.
villkoren för
postbefordran
af tidningar
och andra
periodiska
skrifter.
(Forts.)*

I tidningsregistret må ej införas:

a) tryckalster, hvars innehåll uteslutande eller till väsentligaste delen består af ett eller flera större arbeten, eller af särskilda delar af sådana, afsedda att fortsättas från det ena numret eller häftet till det andra, eller af katalogor eller priskuranter; samt

b) tidning, hvars benämning antingen är alldeles lika med titeln å tidning, som redan är för annans räkning införd eller behörigen anmäld till införande i tidningsregistret, eller ock med dylik titel företer sådan likhet, att tidningarna lätt kunna förväxlas.

Generalpoststyrelsen äger, där sådant anses nödigt, infordra profnummer af tryckalster, som varder anmäldt till införande i tidningsregistret.

2 mom. Af statsmyndigheter utgifna, nummervis utkommande författningssamlingar och tillkännagifvanden äfvensom Riksdagens protokoll med därtill hörande bihang kunna i registret införas utan hinder däraf, att de icke uppfylla de villkor, som i 1 mom. stadgas.

Utskottet hade i sammanhang med nämnda proposition behandlat en af herr *K. H. Branting m. fl.* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 255, i hvilken hemstälts, att den i 3 § 1 mom. b) af förevarande förslag förekommande bestämmelsen, att införande i tidningsregistret skulle förvägras »tidning, hvars benämning antingen är alldeles lika med titeln å tidning, som redan är för annans räkning införd eller behörigen anmäld till införande i tidningsregistret, eller ock med dylik titel företer sådan likhet, att tidningarna lätt kunna förväxlas», måtte ur den blifvande förordningen i ämnet utgå.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning angående villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade; och

2:o) att ofvanberörda motion, n:o 255, måtte anses besvarad genom hvad utskottet under 1:o) hemställt.

I afseende på sättet för betänkandets föredragning begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 31 föredrages på det sättet, att först föredrages förslaget till förordningen paragrafvis, att paragraferna icke må behöfva uppläsa, därest icke någon ledamot sådant yrkar, samt att efter

Författnings- paragraferna föredragas öfvergångsstadgandena och därefter utskottets
 förslag ang. i mom. 1:o) och 2:o) gjorda hemställan.
 villkoren för
 postbefordran af tidningar

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

och andra
 periodiska
 skrifter.
 (Forts.)

Utskottets förslag till förordning angående villkoren för post-
 befordran af tidningar och andra periodiska skrifter.

1 §.

Herr Walldén: Herr grefve och talman! Jag hemställer, att det må tillåtas mig att vid denna paragraf yttra mig något om förslaget i dess helhet.

Denna anhållan bifölls.

Herr Walldén: Jag skall då, herr grefve och talman, be att få säga, att det är från alla sidor medgifvet och skall ingalunda af mig bestridas, att de nuvarande afgifterna för tidningars befordrande med posten böra undergå någon förhöjning, liksom att den nuvarande beräkningsgrunden är i principielt afseende oriktig och i praktiskt afseende oändamålsenlig och således bör mot en annan utbytas, och jag skall för min del alldeles icke bestrida, att Kungl. Maj:t i sitt förslag verkligen tagit hänsyn äfven till andra berättigade intressen än postverkets af ökade inkomster för denna del af dess verksamhet.

Hvad först den nya, af Kungl. Maj:t föreslagna och af utskottet tillstyrkta beräkningsgrunden angår, är den tvifvelsutan mera rationell och rättvis än den nu gällande. Nu tages hänsyn endast till tidningarnas prenumerationspris, men efter den nya grunden kommer man att taga hänsyn hufvudsakligen till tidningarnas vikt och antal nummer, och det är fullt riktigt. Man skulle endast ha önskat, att, då man öfvergaf det gamla utdömda systemet, man tagit steget fullt ut, men så har icke skett. Det finnes kvar rudimenter af gällande, nu tillämpade system för beräkning af tidningarnas postbefordringsavgift, nämligen de 2 %, som skola utgå af prenumerationspriset och inräknas i afgiften. Det synes mig, att man därigenom onödigt komplicerar hela beräkningen och att man gärna kunnat lämna bort den saken.

Hvad därefter förhöjningens belopp beträffar, måste ju erkännas, att den är jämförelsevis måttlig, sådan Kungl. Maj:t föreslagit den och utskottet tillstyrkt den; *jämförelsevis* säger jag, ty i och för sig kan det icke nekas, att en förhöjning, som i ett slag utgör 70 % af den afgift, som hittills utgått och efter hvilken tidningarna inrättat sig, ovillkorligen måste vara ganska kännbar för dem, som komma att därpå drabbas, och kanske för många eller åtminstone några, de mera svagt situerade, bekymmersam nog. Emellertid skall jag för min del icke göra någon invändning mot förslaget, sådant det nu i denna del föreligger. Jag tillåter mig dock uttala den förhoppningen, att de nya grunder och de nya afgifter, som nu blifva bestämda, måtte komma att få gälla åtminstone någon längre tid framåt, så att, sedan tidningspressen hunnit inrätta sig därefter, den icke skall behöfva lefva i ständig fruktan

för nya ändringar och förhöjningar, allt efter som möjligen postverket kan blifva i behof af ökade inkomster. Jag säger, att jag tillåter mig uttala den *förhoppningen*; jag vet mycket väl, att detta är en bevillningsfråga, som ligger i Riksdagens hand, men man må ju få framställa en önskan. Man må tänka hvad man vill om tidningspressen, man må skatta dess allmännyttighet högre eller lägre, men *det* torde alla vara öfverens om, att den dock är ett verkligt behof för vår tids civiliserade samhällen och att den utgör ett slags andligt samfärdsmedel, som med den utveckling den nu erhållit svårigen torde kunna af något annat ersättas. Hela denna tidningsverksamhet utgör föremål för en ganska betydande industri, i hvilken stora kapital engagerats och en massa arbetskrafter af alla slag. Liksom hvarje annan industri, kan den behöfva något lugn och stadga och frihet från oro och plötsliga omkastningar i dess yttre ekonomiska villkor, hvartill dessa postalska bestämmelser äro att räkna bland de allra viktigaste, ty därpå beror i ganska väsentlig mån tidningarnas spridning rundtom i landet och deras pris.

*Författnings-
förslag ang.
villkoren för
postbefordran
af tidningar
och andra
periodiska
skrifter.
(Forts.)*

Vill man öfvergå till ett annat system, som skulle kunna minska det nu rätt betydliga besväret för postverket, så anvisas därtill, såvidt jag kan förstå, en väg här i 11 §, där det talas om någonting nytt, de s. k. *utgifvarekorsbanden*. Det står där: Varda tidningsexemplar, som blifvit i annan ordning än genom postanstalt förskrifna, af vederbörande utgifvare till postanstalt i den ort, där tidningen utgifves, aflämnade till postbehandling såsom korsbandsförsändelser, må, efter anmälan af utgifvaren, postbefordringsavgiften beräknas efter sammanlagda vikten af de på en gång till postbehandling aflämnade försändelser; och skall i sådant fall afgiften utgöra 12 öre för hvarje vikt af ett kilogram.

Här är verkligen en framtidstanke att taga vara på, ty om sådana utgifvarekorsband infördes och om detta gjordes på ett praktiskt sätt och med tillmötesgående från postverkets sida, samt framdeles någon modifikation kunde göras, så att denna afgift beräknades i förhållande till afgifterna i öfrigt, som äro föreslagna — om detta skedde, tror jag, att man därigenom skulle småningom komma in på den väg, att tidningarna själfva expedierade under s. k. utgifvarekorsband sina upplagor till landsorten, hvarigenom postverkets besvär blefve i betydlig mån minskadt. Jag har velat antyda detta såsom en framtidstanke, och där tror jag vägen ligger till ett underlättande af postverkets bestyr.

Kungl. Maj:t har i sin proposition, som i öfriga delar blifvit af utskottet tillstyrkt, velat bereda pressen någon lättnad i de tyngre afgifter, som nu läggas på densamma. Kungl. Maj:t har nämligen föreslagit en öfvergångstid, som skulle lända företrädesvis vissa tidningar, de i stora upplagor spridda billighetstidningarna, till förmån, men detta har bevillningsutskottet afstyrkt. Jag beklagar, att så skett, men jag kan förstå orsaken till utskottets beslut.

Däremot har jag svårare att förstå, hvarför utskottet icke velat tillstyrka den af Kungl. Maj:t i 13 § föreslagna, i min tanke högst viktiga och billiga åtgärden i afseende på expedition på extra tid af tidningar. Den saken gäller egentligen Stockholm och dess morgon-

Författningsförslag ang. villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter.
(Forts.)

tidningar. Den lär också hafva något inflytande på Malmö och Lund, men efter hvad för mig uppgifvits icke på några andra ställen. Det är de i Stockholm utkommande morgontidningarna, sju à åtta stycken, som det gäller. Förhållandet är nämligen, att samtliga dessa tidningar tryckas färdiga tidigt på morgonen för att utdelas här i hufvudstaden. Alla de postförande tågen från Stockholm afgå före kl. 10 eller precis kl. 10, men först samtidigt därmed, kl. 10, öppnas postkontoret i Stockholm. Således är det omöjligt för Stockholms morgontidningar att expediera sina upplagor till landsorten genom postverket med nämnda tåg och följaktligen omöjligt för abonnenterna i landsorten att få dem i behörig tid, såvida icke tidningarna betala särskild afgift till postverket. Så har förfarits hittills. Man betalar efter en viss särskild taxa för att få inlämna tidningarna och få dem expedierade genom Stockholms postkontor med morgontågen. Detta har man nu ansett icke kunna egentligen blifva föremål för någon klagan, så länge postbefordringsavgiften varit så pass låg, som den har varit. Men då denna afgift, som drabbar dessa morgontidningar likaväl som alla andra, höjes i ett slag med 70 %, har den kommitté, som uppgjort förslaget, funnit det vara obilligt, att man fortfarande skulle kräfvä särskild afgift för att tidningarna skulle få expedieras med de afgående tågen i vanlig tid. Generalpoststyrelsen har också funnit förhållandena kräfvä rättelse och Kungl. Maj:t likaså. Men bevillningsutskottet har icke velat gå in på saken, och det skäl, som bevillningsutskottet anfört, är endast, såvidt jag kunnat förstå det, att saken icke är att hänföra till reglementariska bestämmelser, utan är eu bevillningsfråga. Det kan minska statens inkomster; och är det en bevillningsfråga, får man icke lämna åt Kungl. Maj:t den rätt, som Kungl. Maj:t begärt, nämligen att aflämnande af tidningar måtte få ske under de tider, som af Kungl. Maj:t bestämmas, utan särskild afgift. Ja, det är ju så, att det är en bevillningsfråga och att här förekommer en särskild afgift, men hvarpå beror saken ytterst? Helt och hållet på den expeditionstid, som är bestämd för hvarje kontor. Efter hvad man sagt mig, beror denna åter på en af Kungl. Maj:t utfärdad instruktion, som bestämmer minimum af den expeditionstid, som skall förekomma på hvarje postkontor, med öfverlämnande åt lokalförvaltningarna att förlägga tiden såsom lämpligast synes. I Stockholm är det som sagdt först kl. 10, under det tågen gå förut, ett förhållande, som — det måste man medgifva — i en hufvudstad och med ett postverk, som för öfrigt följer med sin tid och söker på allt sätt tillfredsställa allmänhetens behof af snabba förbindelser, är något antikveradt, och nog är det väl ett underligt förhållande, att icke postkontorens expeditioner, som det åligger att expediera tidningar mot särskild afgift, icke öppnas, så att man kan få skicka i rätt tid. Nu bestämmas tiden närmast af postförvaltningarna. Man kan då möjligen förutsätta, med afseende på det olämpliga i den nuvarande anordningen, att postdirektören eller generalpoststyrelsen skulle finna lämpligt ur postal synpunkt, för att tillmötesgå allmänhetens billiga fordringar, att ändra expeditionstiden, att sätta ut en tidigare expeditionstid, så att morgontidningarna kunde expedieras med posten utan denna särskilda afgift. Huru går det då med Riksdagens bevillningsmakt? Den kommer ju att ytterst bero af en

administrativ bestämmelse om expeditionstiden. Mig synes Kungl. Maj:ts förslag så väl grundadt i alla afseenden, att jag icke skulle hafva tvekat att framställa yrkande om bifall till detsamma, såvidt jag icke af skäl, som lätt kunna inses, ansett mig förhindrad att i denna sak göra något yrkande. Jag har dock trots mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på förhållandet, för den händelse någon annan än jag skulle finna skäl att begära bifall till den kungl. propositionen i ifrågasvarande punkt.

Författningsförslag ang. villkoren för postbefordran af tidningar och andra periodiska skrifter.
(Forts.)

Jag skall inskränka mig till de anmärkningar, jag nu gjort i anledning af det föreliggande förslaget och skall för öfrigt icke vidare yttra mig därom.

Herr Cavalli: Den föregående ärade talaren gjorde icke något yrkande, och jag skulle således kunna underlåta att å utskottets vägnar svara honom. Men jag är öfvertygad därom, att kammaren skall finna det vara i sin ordning, att jag med hänsyn dels till den ärade talaren själf och dels till det ridderliga sätt, hvarpå han förde sin talan, lämnar svar å de i urban form affattade erinringar, som han gjorde mot utskottets hemställan.

Jag skall då till en början säga, att hvad angår den ärade talarens yttrande angående den tid framåt, under hvilken de nu föreslagna bestämmelserna skola gälla, frågan därom bör uppskjutas till dess vi komma till motiveringen. Det var med synnerligt stor tillfredsställelse jag hörde den ärade talaren förklara, att han väl förstode skälen, hvarför bevillningsutskottet ur sitt förslag uteslutit det hvarken af kommittén eller af generalpoststyrelsen i dess första utlåtande förordade men af generalpoststyrelsen i dess senaste framställning upptagna och af Kungl. Maj:t godkända förslaget till öfvergångsstadganden. Bevillningsutskottet kunde icke få något amplare loford än detta uttalande af den ärade talaren, och jag skulle anse lämpligt, om diskussionen i denna punkt därvid stannade; icke därför, att icke jag kan bjuda skäl för hvad bevillningsutskottet gjort, utan af andra orsaker.

Jag går då till hvad den ärade talaren vidare anförde och i sådant hänseende skall jag vara ense med honom uti hans uttalande om önskvärdheten däraf, att ur bestämmelserna om de nya afgifter, som varda fastställda, hade utgått den, som afser relationen till prenumerationspriset. Han hade däri fullkomligt rätt, men då utskottet för sin del hemställer, att Riksdagen ville godkänna Kungl. Maj:ts förslag i denna del, har det berott på tvenne omständigheter: dels att öfvergången från nu gällande bestämmelser, som uteslutande hänföras till prenumerationspriset, måtte blifva relativt lindrig, och dels att då den uppbörd, så att säga, postverket har af prenumerationsmedlen står i relation till prenumerationsafgiften, det i viss mån blir en provision å denna del af uppbörden.

Hvad 13 § angår, har den ärade talaren gjort erinran därom, att Kungl. Maj:ts förslag vore lämpligare och riktigare, då Kungl. Maj:t hemställer, att tiden för tidningarnas aflämnande till postbefordran skulle bestämmas af Kungl. Maj:t i stället för att, såsom utskottet föreslår, en bestämd allmän regel skulle vara gällande. Ja, mina herrar, hvilken är den allmänt bestämda regel, som utskottet föreslagit?

*Författnings-
förslag ang.
villkoren för
postbefordran
af tidningar
och andra
periodiska
skriffter.
(Forts.)*

Jo, den att tidningar skola utan särskild afgift få aflämnas på postanstalterna å samma tider dessa postanstalter hållas öppna för aflämnande af andra försändelser. Jag tillåter mig värdsamt till kammaren göra en hemställan, om icke detta är en hållbar ståndpunkt. Tidningarna få precis samma rätt, som är medgifven i fråga om alla andra postförsändelser att, å den tid postanstalten i öfrigt hålles öppen, få aflämnas utan afgift, och bevillningsutskottets förslag beröfvar icke administrativ myndighet att bestämma, när postanstalt skall hållas öppen. Faktum, som icke låter förneka sig, är, att denna bestämmelse träffar morgontidningarna i ett par af den ärade talaren angifna städer. Jag tror emellertid, att den ärade talaren skall gifva mig rätt, då jag säger, att morgontidningar i många andra afseenden än det nu berörda hafva vida större utgifter än aftontidningarna.

Den ärade talaren berörde också frågan om utgifvarekorsband, och han har alldeles fullkomligt rätt i hvad han härom anförde. Det är en framtidsstanke att taga vara på, och det är denna framtidsstankes inrymmande i förslaget som gjort, att bevillningsutskottet i så väsentliga delar tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition. Den tid skall komma, låt oss hoppas det, då denna tanke kommer till vidsträcktare användning. Vi hafva då kommit in på rätta vägen.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreliggande paragrafen.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna 1 och 2.

Herr Hammarström: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant i afseende å motiveringen utan att närmare angifva, i hvilket hänseende jag icke funnit mig tillfredsställd med densamma, har jag ansett mig böra till kammarens protokoll redogöra därför.

Inom utskottet har det varit, jag tror jag kan säga, med det öfvervägande flertalet ledamöter samma förhållande som med mig, att man ställt sig mycket tveksam i den frågan, huruvida man kunde vara med om att förorda de af Kungl. Maj:ts föreslagna afgifterna, eller huruvida dessa icke vore för låga. Denna tvekan synes mig emellertid icke eller åtminstone icke på nöjaktigt sätt hafva kommit till uttryck i utskottets motivering. Vidare får jag för min personliga del säga, att då jag biträdt utskottets hemställan, har det varit därför, att jag ansett att tidningspressen, såsom industri betraktad — och det var ju denna synpunkt, som den förste ärade talaren i frågan särskildt framhöll — kunde göra anspråk på en viss hänsyn från statsmakternas sida. De hittills varande afgifterna hafva — för att använda ett uttryck, som af en tidningsredaktör inom utskottet upprepade gånger begagnades i fråga om dem — varit löjliga. Detta oakadt och då man nu funnit sig nödsakad att föreslå en förhöjning, var det väl i sin ordning,

att man därvid icke gick allt för bröstganges till väga mot pressen^{Författnings-} och icke längre, än för tillfället nödigt var.^{förslag ang.}

Nu kan man säga — och det är just det jag skulle önska hade^{villkoren för} något betonats i utskottets motivering —, att för tillfället torde det^{postbefordran} vara möjligt att nöja sig med de föreslagna afgifterna. Men för tidningspressens egen skull synes det mig äfven hafva varit önskvärdt,^{af tidningar} om man tillika framhållit, att det nog icke är säkert, att man för en^{och andra} längre framtid kan stanna vid dessa afgifter. Man har nu gjort gäl-^{periodiska} lande, på grund af en Riksdagens skrifvelse af år 1891, att post-^{skrifter.} verkets egentliga uppgift är icke att förskaffa statsverket inkomster^(Forts.) utan att på bästa sätt betjäna allmänheten; och det må så vara, att denna sats kanske för längre tid framåt kommer att äga fortfarande giltighet, då det väl återstår rätt många reformer på det postala området att genomföra, hvilka torde kräfva största delen af de postmedel, som skulle blifva öfver, sedan postverket bestridt sina utgifter. Men man får därvidlag nog också komma ihåg, att postverkets egentliga uppgift väl icke är att ombesörja tidningsrörelsen. Åtminstone är det icke dess främsta uppgift. Och då får man väl icke, såvidt jag förstår, ordna så, att den inkomst, som kan uppstå å postverkets öfriga rörelsegrenar, uppslukas af tidningsrörelsen, såsom hittills i stor utsträckning varit fallet. Det har nämligen varit så, att hittills förlusten på denna gren af postverkets rörelse varit betydande och ökats år från år. Och det bör betonas, att man icke med något af de förslag, som framkommit om afgifternas höjning, åsyftat att postverket skulle blifva till fullo betäckt för sina utgifter; äfven de förslag, som gått längst, hafva på långt när icke afsett, att jämvikt skulle uppnås mellan inkomster och utgifter för tidningsrörelsen. Enligt generalpoststyrelsens förslag af år 1901 skulle bristen bli icke mindre än 37 % och enligt Kungl. Maj:ts förslag är bristen 54 %; och det är ju redan, då man finner att poststyrelsen i det sist afgifna utlåtandet beräknat utgifterna för tidningsrörelsen till 2,280,000 kronor, icke obetydliga belopp, som statsverket alltså offrar på tidningsrörelsen i form af en ren statssubvention till pressen. Af den tabell, som förekommer på sid. 12 i utskottets betänkande, framgår, att med tillämpning af Kungl. Maj:ts förslag skulle utgifterna å tidningsrörelsen öfverstigit inkomsterna under år 1902 med 1,700,000 kronor. Nu har generalpoststyrelsen äfven i sitt senaste utlåtande uttryckligen betonat, att postverket sannolikt för framtiden komme att få vidkännas ökning i sina utgifter. Särskildt har framhållits behovet af förbättrade postlokaler. Här har vidare under denna riksdag, såsom vid åtskilliga föregående, motionsvis framlagts förslag om höjning af viktsatsen för det enkla brefportot, något som säkerligen skulle medföra en minskning i postverkets inkomster, och samma verkan torde följa af åtskilliga andra ifrågasatta reformer på det postala området, sasom sänkning af rekommendationsafgiften, sänkning af paketportot o. s. v. Då man å andra sidan har att emotse ökade utgifter, kan det väl vara fråga om, huruvida jämvikten kan upprätthållas. Generalpoststyrelsen har emellertid, när den beräknat postverkets utgifter, icke kunnat taga hänsyn till verkningarna af den nya lönestaten, som tillkommit med år 1903, men de äro ganska betydande. Enligt uppgifter, som jag förskaffat mig från generalpost-

*Författnings-
förslag ang.
villkoren för
postbefordran
af tidningar
och andra
periodiska
skrifter,
(Forts.)*

styrelsen, visar sig i afseende å ordinarie löner, arfvoden och tjänstgöringspenningar en betydande skillnad, om man jämför åren 1902 och 1903; 1902 uppgick denna utgiftspost till 2½ miljoner kronor i rundt tal och 1903 till 3,7 miljoner. Sedan kommer en afsevärd ökning på ålderstilläggsstaten; och i samma mån den nya staten binner inverka på pensioneringen, blir äfven där en ökning. Det förekommer visserligen på vissa andra anslag minskning, men jag tror att det kan sägas, att ökningen i det hela går till åtminstone en miljon kronor. När nu postverkets öfverskottsmedel endast under två af de sista 15 åren, som äro redovisade i poststyrelsens senaste årsberättelse, uppgått till högre belopp än 1 miljon kronor, och de nya utgiftsstaterna ökat med ungefär samma belopp, förefaller det, som om man kunde befara att snart stå inför ett öfverskott af + — 0. En annan sak, som också är att beakta, är den att, äfven om man med de nya afgifterna lyckas hålla utgifterna för tidningsrörelsen och inkomsterna af samma rörelse i fortfarande oförändrad relation till hvarandra, växer dock den absoluta skillnaden, d. v. s. postverkets förlust, ty tidningsrörelsen visar en anmärkningsvärd stegring år för år. Enligt kommitténs redogörelse hade under åren 1884—1898 denna rörelse, beräknadt efter antal nummerexemplar af postabonnerade tidningar, ökat med icke mindre än 315 %. För åren 1898—1902 var ökningen 27 %. I betraktande af allt detta föreställer jag mig, att man åtminstone har rätt att förutse den tid, då det icke blir möjligt att upprätthålla jämvikten i postverkets budget utan att ytterligare höja afgifterna för tidningarna, så vida icke staten skall träda emellan på annat sätt.

Det var nu närmast detta jag ansett böra antydas i utskottets motivering; därjämte hade jag också ansett lämpligt, att en fråga, som af den förste ärade talaren berördes, nämligen utgifvarekorsbandens betydelse, af utskottet något närmare framhållits, och att i sammanhang därmed betonats önskvärdheten af att relationen mellan det porto, som nu är föreslaget för dylika korsband, och det allmänna abonnemangsportot måtte visa sig så afpassad, att däri låge en uppfordran till tidningsutgifvarne att mera allmänt begagna sig af utgifvarekorsband.

Jag vill sluta med att säga, att jag mycket väl kan förstå, att, då det såsom här gäller ekonomiska intressen för tidningarna, de kämpa för att vinna så drägliga villkor som möjligt; och det är ju sannolikt ett lifsintresse för många, att man icke går för hårdt åt dem. Också förstår jag, att man i denna kamp gärna skjuter allmänheten framför sig och söker göra den till part i saken. Hvad jag däremot har svårare att förstå, det är det strids sätt i öfrigt, som flertalet tidningar ansett lämpligt att begagna i denna sak. Då man sett sådana uttalanden som: »extra beskattning på folkbildningsarbetet», »attentat på svenska pressen och svenska allmänheten» o. s. v. och då man erinrat sig, att här icke under några omständigheter kunnat bli fråga om något slags beskattning; — fråga har icke ens varit huruvida den prestation eller det flertal af prestationer, som postverket utför för tidningspressen, skulle postverket fullt godtgöras, så att postverket icke lede förlust, utan frågan har allenast gällt, om en större eller mindre statssubvention skulle bestås pressen — då torde man knappast kunnat

finna annat än att dylika uttalanden icke bort framkomma, och jag finner, med tanke på den uppgift som borde åligga pressen, det svårt att tillbakahålla den frågan: kunna verkligen sådana uttalanden vara mera ägnade att vägleda än att vilseleda allmänna opinionen?

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter utskottets förevarande hemställanden biföllos i hvad de ej besvarats vid genomgåendet af författningsförslaget.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda betänkande n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående stämpelafgiften för friherre Thure Gustaf Elof Gyllenkroks fång af fideikommisssegendomen Svenstorp, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 4 och 6 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion angående inskränkning i rätten för utskänkningsbolag att inköpa fastighet m. m.

*Ang.
inskränkning
i rätten för
utskänknings-
bolag att
inköpa
fastighet m. m.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 63, hade herr *H. Andersson* i Västra Nöbbelöf på angifna grunder hemställt, att Riksdagen ville för sin del i kungl. förordningen den 24 maj 1895 angående villkoren för försäljning af brännvin besluta ändring, i syfte att inskränka rätten för utskänkningsbolag att inköpa fastighet m. m.

Med erinran, att § 18 mom. 3 i gällande brännvinsförsäljningsförordningen vore af följande lydelse:

»Bolag må icke genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å brännvin; icke förhyra andra lägenheter än dem, hvilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget själf utöfvar; icke ingå affärsaftal med enskilde styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta afföningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen af brännvin och vin eller utgå med viss del af vinsten»,

hade utskottet i nu föredragna betänkande af angifna skäl hemställt, att Riksdagen, i anledning af herr Anderssons i Västra Nöbbelöf föreliggande motion, ville för sin del besluta, att § 18 mom. 3 i gällande brännvinsförsäljningsförordning skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»Bolag må icke inköpa fastighet eller inom redan förvärfvad fastighet vidtaga annan mera omfattande förändring än den, som påkallas af fastighetens underhåll eller rörelsens behöriga utöfvande, utan samtycke, i Stockholm af stadsfullmäktige, i stad, som icke deltagar i landsting, af stadsfullmäktige och hushållningssällskapets för-

Ang. *valtningsutskott samt i annan stad af stadsfullmäktige eller, där inskränkning i rätten för utskänkingsbolag att inköpa fastighet m. m.*
(Forts.)
valtningsutskott samt i annan stad af stadsfullmäktige eller, där sådane ej finnas, allmän rådstuga, hushållningssällskapets förvaltningsutskott och landstinget i länet; icke förhyra andra lägenheter än dem, hvilka äro behöfliga för den rörelse, som bolaget själf utöfvar; icke genom ombud till salu utbjuda eller upptaga beställningar å brännvin; icke ingå affärsaftal med enskilde styrelseledamöter i bolaget, ej heller låta aflöningen vare sig till styrelsen eller till de hos bolaget anställda personer vara beroende på omsättningen af brännvin och vin eller utgå med viss del af vinsten.»

Herr Petri: Det har varit olika åsikter, huruvida ett utskänkingsbolag har rättighet att lägga sig till med fastighet eller icke. Om nu den i detta betänkande gjorda hemställan antages af Riksdagen, blir det ju legaliseradt, att utskänkingsbolag har rätt att under vissa villkor förvärfva fastighet, och jag är för min del fullkomligt ense med utskottet, att det så bör vara; jag anser alldeles tvingande skäl kunna förekomma för ett bolag att skaffa sig fastighet, hufvudsakligast därför, att lämpliga lokaler ofta icke stå att hyra. Dessutom är ju allmänt känt, att snygga lokaler bidraga till förminskad dryckenskap och bättre ordning, än som är möjligt vid dåliga lokala förhållanden.

Så långt är allt godt och väl, men nu har utskottet genom de villkor det fäst vid dessa förvärf nästan omöjliggjort anskaffandet af dylika fastigheter för bolag i de städer, som deltaga i landsting. Såsom herrarne af det föreliggande betänkandet finna, stipuleras såsom villkor hvad angår Stockholm, att utskänkingsbolaget endast må köpa fastighet med samtycke af stadsfullmäktige, och hvad angår stad, som icke deltagar i landsting, att samtycke behöfves af stadsfullmäktige samt af vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. I andra städer däremot, som deltaga i landsting, d. v. s. flertalet, fordras medgifvande icke blott af stadsfullmäktige och hushållningssällskapens förvaltningsutskott utan äfven af landstinget. Jag hemställer, om herrarne tro, att det på detta sätt blir någon möjlighet för ett utskänkingsbolag, som så önskar, att förvärfva fastighet. Ätminstone förefaller det mig, som om det skulle blifva mycket svårt. Såsom herrarne känna, sammanträda icke landsting mer än en gång om året, och om man nu antager, att en af dessa korporationer, hvilkas samtycke skulle erfordras, fattar ett från de andras skiljaktigt beslut, finnes icke någon föreskrift, huru saken skall ordnas, utan får man antaga, att ärendet för det året förfallit. Sedan dröjer det ytterligare ett år, innan landstinget sammanträder, och ingen säkerhet finnes, att större enighet då uppnås.

Jag hade därför tänkt mig, att saken skulle kunna ordnas på enklare sätt, d. v. s. i alla städer skulle bolagen få samma rättighet som i Stockholm. Nu invänder man antagligen, att stadsfullmäktige i detta fall skulle vara partiska; då får jag åter erinra om att numera både landsting och hushållningssällskap insätta en ledamot hvar i en dylik bolagsstyrelse. Jag tror därför, att om det stipulerades att för bolags fastighetsförvärf skulle fordras samtycke af hela bolagsstyrelsen jämte af stadsfullmäktige, eller där sådane ej finnas, af allmän rådstuga i stad, där bolaget har sitt säte, så kan jag icke se, att man

däremot skall kunna hysa betänkligheter på grund af misstanke om egoistiska syften.

Jag inser mycket väl, att jag gentemot utskottet icke kan få någon ändring till stånd i detta fall, helst någon annan formulering icke föreligger, och jag icke vill göra försök till sådan formulering. Ehuru jag således vet, att något annat yrkande icke nu har utsikt att vinna framgång, kan jag dock icke underlåta, då jag anser nuvarande förslag icke rättvist, att yrka afslag på utskottets hemställan.

*Aug.
inskränkning
i rätten för
utskänknings-
bolag att
inköpa
fastighet m. m.
(Forts.)*

Herr Sandqvist: Jag skall anhålla att hufvudsakligen på de skäl den siste talaren anfört få instämma i hans yrkande.

Jag har själf kännedom om det förhållandet, att en egendom, där ett brännvinsbolag bedref rörelse, förstördes genom eldsvåda; och bolaget kunde då icke få hyra någon annan lämplig lokal, utan nödgades inköpa och bebygga en fastighet. Sådana förhållanden kunna ju inträffa en eller annan gång. Men om ett bolag på grund af en slik bestämmelse som den nu i fråga varande skulle nödgas inskränka sin verksamhet en tid, blott därför att det icke kunde så hastigt som behöfdes få besked af de vederbörande, som hafva beslutanderätt, huruvida bolaget får vidtaga några förändringar med redan förvärfvad eller inköpa ny fastighet, tror jag, att en sådan bestämmelse skulle åstadkomma stora olägenheter för intressenterna i bolaget.

Jag ber därför, som sagdt, att få instämma i det yttrande herr Petri afgifvit.

Herr Cavalli: Det är verkligen ingen stor fråga det gäller, och skulle vi öfversätta den till vanligt språk, är det helt enkelt det, att en bolagsstyrelse icke får inlåta sig på fastighetsaffärer utan bolagsstämmas bifall. Detta är öfversättningen i enkla ord.

De brännvinsmedel, som brännvinsbolagen intjäna, skola fördelas enligt uti brännvinsförordningen angifna grunder mellan landstinget, bushållningssällskapet och staden — en viss del af afgiften går dessutom till statskontoret för att fördelas på landsbygden.

Nu har erfarenheten ådagalagt, att brännvinsbolagen hysa en viss förkärlek för att köpa fastigheter och att med dem vidtaga stora och dyrbara förändringar. Om kammarens ledamöter behagade uti det nu föredragna utskottsbetänkandet på sid. 4—6 taga kännedom om hvilken mängd af fastigheter, som dessa brännvinsbolag förvärfvat, skulle det helt visst hos åtskilliga af herrarne väcka förvåning, icke att denna fråga kommit på tal, men att den icke förr kommit på tal.

Motionären har i sin motion hufvudsakligen hållit sig till förhållandena inom Stockholms stad, men jag vill gå till det län, där han och jag äro boende, och jag ber då att få konstatera, att brännvinsbolagen i dessa städer jämväl köpa fastigheter, och hvad blir följden? Jo, att en dag, då landstinget eller hushållningssällskapet skola uppgöra sin budget, brännvinsmedlen visa ett väsentligt mindre belopp, och på fråga om anledningen härtill får man det svaret, att bolaget inköpt fastigheter i den eller den staden, och landstinget går miste om ett väsentligt bidrag till länets sjukvård.

Nu är emellertid här icke fråga om att förbjuda bolagen göra

*Ang.
inskränkning
i rätten för
utskänknings-
bolag att
inköpa
fastighet m. m.*

dylika affärer, utan frågan gäller endast att styrelsen skall af sina principaler erhålla medgifvande att köpa dessa fastigheter, och detta, mina herrar, äger ju rum i liknande fall jämt och ständigt. Många af de institutioner, som lyda under landstinget, få icke köpa fastigheter utan att landstinget därtill gifver sitt medgifvande, och den omständigheten att landstinget endast sammanträder en gång om året har hittills, så vidd jag vet, icke lagt hinder i vägen, och det lär väl icke blifva svårare för brännvinsbolagen än för andra.

Men här finnes en omständighet, den nämligen att dessa bolag bildat ett syndikat, som har sitt säte i hufvudstaden och å hvars sammanträden åtskilliga beslut dekreteras, och detta syndikat vill icke finna sig i en inskränkning i bolagens makt, åtminstone icke gärna.

Nu skall jag bedja att inför kammaren få redogöra för ett fall, som visar behovet af den föreslagna lagstiftningen.

Där fanns ett brännvinsbolag i en liten stad (för undvikande af misstag vill jag nämna att det var icke inom Malmöhus län), där de ledande männen i bolaget (de behöfva som bekant icke vara så många till antalet) inköpt en fastighet för 39,000 kronor, hvilken fastighet de icke vidare underhöllo, utan den fick vara som den var. Uti denna fastighet hade stadens brännvinsbolag sin försäljningslokal, och man ansåg lämpligt att bolaget inköpte denna fastighet. Bolagsstyrelsen sade verkligen den gången nej, men vid bolagsstämman genomdrefvo dessa herrar, hvilka bildade majoritet i bolaget, att bolaget köpte fastigheten icke för 39,000 utan för 54,000 kronor. Skillnaden gick emellertid icke vare sig till landstinget, hushållningssällskapet eller statskontoret — hvart den gick är lätt att inse.

Nu föreslog en af de två talare, som i denna fråga yttrat sig och yrkat afslag å motionen, att det borde endast vara stadsfullmäktige i den stad, där styrelsen hade sitt säte, jämte en enhällig styrelse, som skulle hafva att besluta i saken, men det är svårt att förstå, hvarför ej landsting och hushållningssällskap skola få hafva sitt ord med i laget, då dem tillkommer andel i vinstmedlen.

Det är af dessa skäl som utskottet, då motion blifvit väckt, icke kunde underlåta att tillstyrka bifall till densamma, och den förste talaren, som här i dag yrkat afslag och som deltagit i utskottets arbeten, har visserligen inom utskottet framfört åtskilliga betänkligheter mot förslaget, men han har icke inom utskottet gjort något afslagsyrkande.

Jag vill på grund af hvad jag här anfört anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande betänkande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja basvarad.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 4 och 6 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru brännvinsbränningen må i större grad än för närvarande blifva en binäring till jordbruket m. m.

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen måtte blifva närmare fäst vid jordbruket.

I en inom Andra Kammaren af herrar *N. Jönsson* i Gammals-torp och *C. J. Jakobson* väckt motion, n:o 140, hade förslag framställts, »att Riksdagen måtte besluta, att en skrifvelse till Kungl. Maj:t aflåtes med hemställan, det Kungl. Maj:t behagade låta utreda, huru den svenska brännvinslagstiftningen kan ändras, för att brännvinsbränningen skall kunna blifva mera, än den nu är, en binäring till jordbruket och befordra dettas samt särskildt potatisodlingens höjande och tillgodogörande, äfvensom huru spriten skall kunna med fördel få en vidsträcktare användning för tekniskt bruk, samt med anledning af förutnämnda utredning inkomma med proposition till nästkommande års Riksdag med förslag till ändring af nu gällande beskattning af brännvin och dels till andra nödiga stadganden.»

Utskottet hade på andragna skäl hemställt, att förevarande motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning, huru brännvinsbränningen må i större grad än för närvarande blifva en binäring till jordbruket m. m., icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet fanns fogad reservation af friherre *C. Klingspor*, som hemställt,

»att Riksdagen måtte besluta, att en skrifvelse till Kungl. Maj:t aflåtes med hemställan, det Kungl. Maj:t behagade låta utreda, huru den svenska brännvinslagstiftningen kan ändras för att brännvinsbränningen skall kunna blifva mera, än den nu är, en binäring till jordbruket och befordra dettas samt särskildt potatisodlingens höjande och tillgodogörande, äfvensom huru spriten skall kunna med fördel få en vidsträcktare användning för tekniskt bruk, samt med anledning af förutnämnda utredning inkomma med proposition, så snart ske kan, till Riksdagen med förslag till ändring af nu gällande beskattning af brännvin och till andra i samband därmed nödiga stadganden.»

Friherre Klingspor: Den motion, som här föreligger, afser, såsom herrarne hörde, att begära en utredning, om icke brännvinsbränningen skulle kunna ställas på ett sådant sätt, att den mera än hittills är fallet blifve en binäring till jordbruket.

Grunden till denna motion är ju den, att erfarenheten sedan den nya brännvinslagstiftningen för 50 år sedan trädde i kraft ådagalagt, att brännvinsbränningen, som förut var fördelad öfver hela landet och var en verklig binäring till jordbruket, så småningom öfvergått till att blifva en storindustri. När man nu tänker sig, att våra arbeten ju i betydlig mån gå ut på att försöka utveckla och förbättra jordbruket, och vi veta, att det arbete, som afser rotfruktsodling, är en mycket kraftig insats för att förbättra jordbruket, inses ju att hvarje sådant arbete måste vara till nytta för vårt lands modernäring. Erfarenheten i afseende å detta, då jag nu särskildt vill beröra potatisodlingen så-

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen måtte blifva närmare fast vid jordbruket.

(Forts.)

som den del af rotfruktskulturen, hvilken nu är af speciellt intresse, har visat, att uti Tyskland arbetet på att förädla potatiskulturen och föröka inkomsten af jordbruket resulterat därhän, att under det att den areal, som i Tyskland användts till potatisodling, icke nämnvärdt ökats under de 20 år, om hvilka här finnas uppgifter, har dock den kvantitet rotfrukter eller potatis, som man erhållit från samma areal, nära nog fördubblats. Detta är ju en mycket vacker utveckling, då man utan att använda större område likväl fått dubbelt så stor kvantitet på samma gång som produktens kvalitet äfven förbättrats. Detta är det önskemål, hvartill man bör söka komma, att jorden alstrar större produktion och bättre kvalitet, d. v. s. med värdefullare beståndsdelar än eljest.

Om man nu jämför detta med huru det gått i Sverige under denna tid, finner man, att på de sista 20 åren har den areal, som upptagits af potatisodling, varit nästan på spiken densamma, och det är svårt att afgöra, om den minskats eller förökats; den står på alldeles samma punkt. Däremot har den i afseende å skördarna gifvetvis nedgått, i det att den kvantitet, som man fått af den odlade arealen, minskats. Alltså har potatisodlingen i vårt land på ett högst betänkligt sätt gått tillbaka. Under det att i Tyskland kvantiteten å motsvarande areal fördubblats och skördens kvalitativa värde förökats, har produktionen inom vårt land under dessa 20 år förminskats i kvantitativt afseende utan att, så vidt jag vet, hafva förbättrats med hänsyn till kvaliteten. Detta är nu också erkänt af flera hushållningssällskap, särskildt i Skåne, där man börjat arbeta på att åstadkomma en förbättring i detta fall. Det är nu så att, om man söker börja arbeta på förökande af skördarna och en förbättring af dessa, så, ifall detta sker å sådana trakter, som ligga inuti landet med dåliga kommunikationer, inträffar mycket lätt, att om man får en god skörd, finnes icke tillfälle att använda den och ingen afsättning för den. Och detta är ju också helt naturligt. Den afsättningsmöjlighet, som förr var så gynnsam, då potatisen gick till brännerierna och fick den förädlade form, som gjorde det möjligt att med fördel transportera den längre vägar, står nu ej längre till buds.

I Tyskland gynnar lagstiftningen jordbruket på alla vis. Där finnas ju i allmänhet icke de stora distanser, som vi hafva, utan kommunikationsnätet är där mycket tätare, men icke desto mindre se vi, att i Tyskland, där man på allt sätt vill uppmuntra till och åstadkomma en högre produktion af jorden och särskildt beaktar rotfruktskulturens stora betydelse i detta afseende, har man genom det sätt, hvarpå lagstiftningen ordnats, velat bereda den del af potatisodlingen, som går till brännerierna, en kraftig hjälp. Där har också den uppmuntran, som kommit potatiskulturen till del, ledt till en mycket stor spritfabrikation, men för att tillgodogöra sig denna produkt har man i Tyskland anordnat denaturering i högre grad, hvarigenom man också är i tillfälle att kunna använda sådan sprit allt mer och mer för industriella ändamål. Hvad nu vårt land beträffar, så har, såsom jag nyss sade, lagstiftningen verkat därhän, att i stället för att vi förr hade brännerier fördelade öfver hela landet, har brännvinsbränningen numera blifvit, som jag sade, en storindustri. Om herrarne se på den

utskottsbetänkandet bifogade tabellen, sid. 6, skolen I finna, att siffrorna här tala ett mycket tydligt språk. I stället för att det år 1892, således för 12 år sedan, funnos 21 brännerier, som tillverkade under 50,000 liter, har detta nedgått så, att 1900—1901 var deras antal endast 4. Sedan går det på samma sätt med de flesta brännerierna, till dess vi komma upp till en produktion af 2-, 300,000 liter. Då var antalet ungefär detsamma under denna 10-årsperiod, men då man kommer till de högre tillverkningsbeloppen af 4-, 5- à 600,000 liter, så, medan under åren 1892—1893 funnos blott resp. 5, 3 och 8 brännerier med en så stor tillverkning, hade antalet af dessa sedermera så stigit, att de t. ex. under året 1901—1902 uppgingo till resp. 29, 10 och 18. Således se vi, huru siffrorna betydligt ökats i afseende å de större brännerierna.

Hvar ligga nu dessa spritfabriker? De ligga i regeln vid kusterna, de stora produktionscentra, där det äfven finnes lättare sjökommunikationer, baserade, som de äro, på att hufvudsakligen för sin tillverkning använda importerade varor, dels tysk potatis, dels majs och dels andra produkter. Det har gått därhän, att de brännvinsbrännerier, som funnos inne i landet, så småningom blifvit utrotade och att endast de, som ligga vid någorlunda förmånliga kommunikationsplatser, ännu existera och hafva någon lifskraft.

Sälunda uppfyller icke på något sätt brännvinstillverkningen i Sverige det som förr erkändes såsom ett önskningsmål, att nämligen vara en binäring till jordbruket och vara hvad den i Tyskland visat sig vara, nämligen ett medel att kraftigt befordra jordbruket, tack vare en lagstiftning, som verkat därtill att brännvinsbränningen blifvit en naturlig och inkomstbringande binäring till jordbruket.

Detta behöfver nu ej betyda, att man skall gå tillbaka till husbehofsbränningen. Ingalunda. Jag blott beklagar, att denna industri så afvikit från dess syfte att verka till förhöjning af jordbrukets produktion och att vara till en betydlig lättnad för orter, som ligga af lägset från kommunikationsplatser och som väl behöfva en hjälp. Nu har den i stället blifvit koncentrerad på sådana platser, där den från jordbrukets synpunkt är obehöfelig.

Vidare är att observera det affall, som uppstår vid brännvinsbränningen och som borde för jordbruket tillgodogöras, då man ju kan säga, att de produkter, som för bränningen användas, komma tillbaka i form af drank till kreaturen i den mån, att de, som hafva tillgång på detta foderämne, behöfva icke köpa, åtminstone i samma grad som eljest, några andra foderämnen. Mängden af näringsämnen är således icke förlorad därför att potatisen finner användning vid brännvinsbränningen.

Det är bekant, att i Tyskland ej mindre än 80 % af hela brännvinsbränningen produceras af potatis. Således är det själva potatisodlingen där, som är grunden för sprittillverkningen, liksom denna potatisodlings uppdrivande varit, på sätt jag förut framhållit, till stor förmån för det tyska jordbruket.

Nu säger utskottet om detta, att utskottet erkänner, att potatisodlingens höjande är till någon nytta, men hänvisar på samma gång till att Riksdagen lämnat 25,000 kronor såsom bidrag till Sveriges ut-

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen måtte blifva närmare fäst vid jordbruket.
(Forts.)

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen närmare fäst vid jordbruket. sadesförening för att försöka upphjälpa potatisodlingen. Ja, detta är ju mycket vackert, det kan icke nekas, men jag vågar säga, att om man skall kunna upparbeta denna kultur i någon afsevärd grad, så att landet däraf kan draga någon större nytta, måste man söka ställa till så, att potatisen vinner en lättare afsättning och en mera direkt användning. Ty om man ökar potatisodlingen och man får ett godt år, kan det lätt inträffa, att man sitter där med sin goda skörd, som man icke på något vis kan tillgodogöra sig. Säsom det nu är ställdt, dra sig särskildt våra mindre jordbrukare för att odla potatis i större utsträckning än hvad som går åt till familjens nödtorftiga underhåll, och när det inträffar, som skedde för ett par år sedan, att det blef nästan fullständig missväxt på potatis öfver hela landet, så att den ej ens såsom födoämne förslog till befolkningens behof, så är ju klart, att äfven priset å denna vara måste oskäligt stiga i höjden. Vore däremot denna kultur föremål för mera omvårdnad, skulle aldrig kunna inträffa, att icke potatisproduktionen motsvarade landets behof af detta födoämne, och priserna skulle då icke heller blifva så högt uppdrifna, som förhållandet var för få år sedan. Jag anser just att detta skydd för potatisodlingen skulle ha det goda med sig, att priserna för detta viktiga födoämne ej skulle kunna springa upp så onaturligt.

(Forts.)

För att nu råda bot för detta, har man funnit önskligt att åsätta tull på potatis för att hindra industrien att lägga sig vid kusten och på detta ensidiga sätt röna uppmuntran och hafva sin hela näring baserad på import. Men det har ju icke lyckats. Den lilla höjning i skatten, som förra året bestämdes för brännvin tillverkadt af utländsk potatis, kunde ju möjligen göra något, men i allt fall är en sådan förläggning af denna industri vid kusterna synnerligen olämplig, då affallet icke kan komma jordbruket till godo, och melassbrännvin och dylikt lämnar andra affallsprodukter utan värde för jordbruket. Således är denna industri, sådan den nu bedrivs i vårt land, af den art, att den icke kommer landets jordbruk i dess helhet till större nytta, utan är mera att betrakta såsom en vanlig industri.

Utskottet säger sig nu icke kunna tillstyrka någon ändring uti det anmärkta förhållandet, enär den verkställda undersökningen icke gifver stöd åt »förhoppningen att för närvarande kunna utan konstlade medel ernå en allmänare användning af sprit till tekniskt bruk». Men, mina herrar, en industri, som är på detta sätt skyddad, som brännvinsbränningen är det, där priserna uppdrivas genom hög beskattning, där äro ju redan konstlade medel använda för att åstadkomma höjda priser, så att, om man, för att bättre kunna tillgodogöra sig jordbrukets alster, använder andra konstlade medel, så ligger väl det ena konstlade medlet icke längre än det andra från det praktiskt önskvärdas område.

Skulle man frukta att få en större produktion af sprit, än som kunde eller borde användas till njutningsmedel, finnes i Sverige liksom i Tyskland och på andra håll möjlighet att åstadkomma denaturering i större skala. Åstadkommes en tvångsdenaturering, kan man på detta sätt skapa ett mycket lägre pris på den denaturerade varan, och tvångsdenaturering kan ju ske med vissa procent, om tillverkningen stiger så, att den icke på lämpligt sätt kan tillgodogöras. Sär-

skildt till bränning i stället för fotogen och dylikt och vid vissa tillfällen i vissa små motorer har sprit användning och kan användas med stor fördel.

Denna sak har icke blifvit beaktad i bevillningsutskottet, som förmodligen dragit sig för innebörden i detta, ty hvad innebär det? Jo, att regeringen skulle taga i betraktande, att en fullständig omändring skulle ske i vår lagstiftning i afseende å detta. Och utskottet har väl icke velat kasta sig in på denna stora fråga; och det är naturligt att i allmänhet skyggar man för sådant. Om man icke endast gått så långt i lagstiftningen, att den tagit bort de olägenheter, som funnos med föregående lagstiftning, utan därtill bragt det därhän, att landet hotas att beröfvas all nytta åtminstone för jordbruket, då bevisar ju detta, att denna lagstiftning sådan den tillämpas, har gått för långt. Och vi kunna nu konstatera, hvarhän denna enligt min mening missriktade lagstiftning ledt oss. I känslan af att det är en erfarenhet, som är alldeles tydlig, att det tyska jordbruket haft stor nytta af det sätt, hvarpå lagstiftningen skett där, och utan att inlåta mig på, om vi kunna få en sådan lagstiftning som Tyskland eller begagna oss därpå, men med känsla af att lagstiftningen hos oss ledt till ett resultat, som icke kan anses önskvärdt ur jordbrukets synpunkt, har jag ansett detta vara en så viktig sak, att det är skäl att statsmakterna taga denna fråga under ompröfning. Jag har därför afgifvit en reservation, hvars kläm har följande lydelse: »att Riksdagen måtte besluta, att en skrifvelse till Kungl. Maj:t aflåtes med hemställan, det Kungl. Maj:t behagade låta utreda, huru den svenska brännvinslagstiftningen kan ändras för att brännvinsbränningen skall kunna blifva mera, än den nu är, en binäring till jordbruket och befördra dettas samt särskildt potatisodlingens höjande och tillgodogörande, äfvensom huru spriten skall kunna med fördel få en vidsträcktare användning för tekniskt bruk, samt med anledning af förutnämnda utredning inkomma med proposition, så snart ske kan, till Riksdagen med förslag till ändring af nu gällande beskattning af brännvin och till andra i samband därmed nödiga stadganden.» Och anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Wester: Ehuru jag är lika varmt intresserad för allt, som kan främja jordbrukets utveckling, som den förre talaren, kan jag likväl icke ause, att hvad motionären här föreslagit skulle kunna genomföras på ett praktiskt och rättvist sätt. Den föregående talaren framhöll, att man, om också på ett konstladt sätt, såsom i Tyskland, skulle kunna föra frågan fram. Men förvisso kan man icke på detta sätt eller på lagstiftningens väg leda storindustrien tillbaka att åter blifva en binäring till jordbruket. Det har, såsom den föregående talaren yttrade, visat sig, att i Tyskland har detta konstlade sätt att åter göra brännvinstillverkningen till en binäring för jordbruket ganska väl lyckats, men hvilket sätt och hvilka medel har man användt för att komma till målet? Först och främst har man måst sänka brännvinstillverkningsafgiften vid dessa jordbruksbrännerier till 50 Pfennige per liter, under det att vid öfriga brännerier brännvinstillverkningsafgiften uppgår till 70 Pfennige per liter, således en väsentlig eftergift från sta-

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen måtte blifva närmare fäst vid jordbruket.
(Forts.)

Ifrågasatt utredning i syfte att brännvinsbränningen måtte blifva närmare fäst vid jordbruket.
(Forts.)

tens sida. Sedan har man nödgats höja priset på fotogen, för att få användning för denaturerad sprit i större omfattning, och slutligen har man medgifvit ytterst billiga villkor från statens sida för denaturering af sprit. På så sätt har man tänkt sig kunna bereda ökad användning af denaturerad sprit till industrier och inom hushållen såsom till värme och lyskällor o. s. v. Då vågar jag fråga: tror man, att svenska staten skulle vilja eftergifva nära $\frac{1}{3}$ af brännvinstillverkningsafgiften för att åter få dessa husbehofsbrännier eller brännvinsbränningen till en binäring åt jordbruket? Tror man, att staten vill göra dessa uppoffringar vid denaturering, så att denaturerad brännvin skall få den större användning, som är nödvändig? Och till sist: tror man, att svenska Riksdagen vill sätta tull på en sådan nödvändighetsvara, som fotogen? Tror man icke detta, ja då fruktar jag med skäl, att man icke bör besvära Kungl. Maj:t med någon skrifvelse i ämnet. Men om det nu skulle vara så, att alla dessa förutsättningar för frågans lösning skulle genomföras, hvad kommer sedan att inträffa? Jo, helt naturligt en öfverproduktion, och denna öfverproduktion blir mycket vanskligt att kunna använda. Att exportera brännvin är omöjligt, att öka konsumtionen är hvarken möjligt eller önskligt och att öka användningen för industriella ändamål torde knappast gå. Jag behöfver endast för kammaren nämna, att under det att fotogen säljes för ett pris af 11 à 12 öre per liter, kostar brännvin i tillverkning 20 öre och denatureringen 4 öre, således blir det dubbelt så dyrt, och det fordras således högst väsentliga förändringar, om man skall kunna använda det öfverskott, som här uppkommer. Jag tror, att man här kan använda den gamla satsen: »hvad man ser och hvad man icke ser». Motionärerna och den föregående talaren se alla de fördelar, som det skulle bereda jordbruket, men hvad de icke se är alla de uppoffringar, som härigenom skulle drabba staten och den enskilde, och därför, herr talman, beder jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare därpå, att kammaren skulle bifalla friherre Klingspors vid betänkandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, hvilken uppredades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda memorial n:o 35, angående verkställd granskning af gällande taratariff, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 3 och 4 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af väckt förslag rörande revision af instruktionen för landshöfdingarne i rikets län, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 30 nästlidne april och den 3³ innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samäganderätt, till lag om ändrad lydelse af 94 § skiftesstadgan samt till lag om ändrad lydelse af 29 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring. *Lagförslag om samäganderätt.*

Genom proposition, n:o 86, af den 26 februari 1904 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga särskilda förslag till lagar om samäganderätt, om ändrad lydelse af 94 § skiftesstadgan och om ändrad lydelse af 29 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt:

1:o) att Riksdagen, under förklarande, att det i propositionen innefattade förslag till lag om samäganderätt icke kunde i oförändradt skick bifallas, ville i anledning af propositionen för sin del antaga en i utlåtandet införd lag om samäganderätt;

2:o) att det i propositionen framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 94 § skiftesstadgan måtte af Riksdagen antagas; samt

3:o) att jämväl det i propositionen innefattade förslag till lag om ändrad lydelse af 29 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring måtte af Riksdagen bifallas.

I afseende på sättet för utlåtandets föredragning begärdes ordet af herr Hedenstierna, som yttrade:

Jag tillåter mig föreslå, att utlåtandet föredrages punktvis; samt beträffande det i punkt 1:o framställda lagförslaget: att lagförslaget föredrages paragrafvis med slutmening, ingress och rubrik sist; att vid 1 § diskussion får äga rum öfver förslaget i dess helhet; att paragraferna icke behöfva uppläsas, där så icke särskildt önskas; och att sist föredrages utskottets hemställan.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om samäganderätt.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(Enligt Kungl. Maj:ts förslag.)

Äro två eller flera samfällt ägare af fastighet eller lös sak, tillkomme enhvar af dem viss lott i godset. Lotterna vare för lika räknade, där ej annat förhållande kan visas.

(Enligt utskottets förslag.)

Äro två eller flera samfällt ägare af fastighet eller lös sak, eller tillhör aktie, obligation eller skuldebref två eller flera samfällt, tillkomme enhvar af dem viss lott i godset. Lotterna vare för lika räknade, där ej annat förhållande kan visas.

Herr Annerstedt: Efter en skrifvelse från Riksdagen har Kungl. Maj:t låtit utarbета ett lagförslag rörande samäganderätt till fastighet,

Lagförslag om
samäganderätt.
(Forts.)

hvilket förslag efter genomgången granskning i högsta domstolen blifvit inom sig sammanhängande och konsekvent samt följaktligen affattadt så, som en lagstiftning bör vara. Emellertid har, vid sakens behandling i utskottet, detta ansett sig böra i 1 § inskjuta några ord, hämtade från ett annat gebit än det, som denna lag afsett att omfatta. Utskottet har nämligen icke nöjt sig med att lagbestämmelserna skola afse fastighet och lös sak, utan inskjutit »aktie, obligation eller skuldebref», hvilka, såsom herrarne känna, äro bevis på rättigheter och följaktligen höra till en annan afdelning af den systematiska rätten. För inskjutandet af dessa ord har utskottet såsom grund allenast anfört, att utskottet antager, att lagens bestämmelser borde äga tillämpning »å sådana bevis om rättigheter, som i den allmänna rörelsen behandlas i likhet med lösa saker». Nu vill jag först och främst säga, att detta påstående äfven från utskottets synpunkt icke är riktigt; ty om jag tänker mig ett skuldebref, som icke är löpande, utan ställdt på viss man, tviflar jag mycket på, att i allmänna rörelsen detta skuldebref betraktas såsom sak. Det är nämligen först och främst den skillnaden, att om ett icke löpande skuldebref öfverlämnas till en person, men skulden emellertid betalas till föregående innehafvare af fordran, står han med sitt skuldebref kvar och har icke någon vidare rätt mot gäldenären på detta papper, hvilket som sådant ju är oförändradt.

Om man nu tänker på lagens tillämpning på ett sådant skuldebref, finner man lätt, att den besynnerligheten uppkommer vid rättstillämpningen, att samäganderättens upplösning skall ske efter alldeles olika regler allt efter som å fordran finnes ett skriftligt fordringsbevis eller icke. Det kan icke vara riktigt, att samäganderätten skall behandlas efter olika regler på grund af en dylik omständighet. Det rätta är nog, att man i detta sammanhang skall låta sig nöja med lagbestämmelser rörande fastighet och lös sak. Det är ock där som behovet af rättsbestämmelser förefinnes. Jag tror icke, att man kan anföra några exempel, att svårigheter i praktiken verkligen uppkommit därför, att två personer hafva varit gemensamma ägare till en fordran. Då ett sådant fall inträffar, så antingen utkräves fordran, eller ock, om det blir olika meningar i afseende å det fördelaktiga uti att behålla eller att kräfvat ut den, är det intet hinder att skuldebrevet betalas till hälften. Den, som vill hafva ut sin hälft af fordran, tager ut den, och den, som vill låta sin fordran stå kvar, låter sin hälft stå kvar.

Denna oriktiga affattning af 1 § kommer utan tvifvel i praktiken att medföra den vanliga följden af icke riktigt affattade lagar, att olika meningar i fråga om lagens tillämpning skola yppa sig och således ena gången en uppfattning göra sig gällande af bestämmelsernas betydelse och den andra gången en annan. Det är följaktligen för lagtillämpningen icke oväsentligt att lagarna äro konsekvent och följderiktigt affattade. Detta är det enda medlet att få en enhetlig och riktig lagtillämpning.

Men utöfver denna olägenhet af 1 § i och för sig, kommer därtill, att 18 §, hvilken i Kungl. Maj:ts förslag är ganska väl sammanhängande med bestämmelserna angående fallen i öfrigt, icke erbållit lämplig formulering efter den lydelse paragrafen erhållit i utskottets förslag.

Ty det är ju naturligt, att då det är fråga om fastighet eller lös sak, skall underrätten i den ort, där egendomen finnes, vara laga domstol — det är i öfverensstämmelse med de regler för domstols behörighet, som i 10 kap. rättegångsbalken äro uppställda — men förhållandet blir ett annat, då jag skall tillämpa samma regel i fråga om rättigheter. Ty den tillfälliga omständigheten, hvar skuldbrevet befinner sig, bör ju icke grundläggas bestämmelser i afseende å frågan om behörigt forum.

Som jag emellertid icke kan antaga, att kammaren är hågad att höra på några långa utvecklingar i detta abstrakta ämne, tillåter jag mig sluta och yrka, att kammaren ville med afslag å utskottets hemställan i 1 § godkänna Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nyström, Carl: I egenskap af motionär i detta ärende först 1890, i Andra Kammaren, då saken icke gick, och sedermera 1899 i denna kammare, då saken gick, må det väl vara lofgifvet för mig att vördsamt betyga min tacksamhet till alla vederbörande, som bidragit till att bringa verket så vida, att det nu ligger på Riksdagens bord. Huruvida genom detta lagverk problemet erhållit en fullständig och slutgiltig lösning, kan jag icke bedöma; men jag tänker väl, att om blott isen är bruten och en lagstiftning gifven i denna sak, skall det nog blifva tillfälle att bättra de fel och ofullständigheter, som kunna finnas. Problemet lär vara rätt svårt. Det framhölls redan i motionen, att här föreligger det egendomliga förhållandet, att under det att med vår nuvarande synnerligen dåliga aktielagstiftning, då ett samägandeskap är förenadt med aktiebildning, *minoriteten* är så godt som rättslös — och tyckes sannerligen med hvarje dag som går blifva mer och mer rättslös — så kan vid samägandeskap *utan* aktiebildning det märkvärdiga förhållandet inträffa, att en *majoritet* kan stå fullkomligt hjälplös mot en enda krånglande individ eller en krånglande minoritet, och därvid får se sin rätt och sitt bästa åsidosatt. Det gäller alltså att råda bot för en sådan rättslöshet, som står i fullkomlig motsats mot förhållandet vid aktiebolag. Men å andra sidan kan det hända, att det också här likasom vid aktiebolag är en *minoritet*, som förtryckes och som alltså behöfver lagens skydd. Den nya lagen skall alltså verka åt *båda* hållen, och det lär icke vara så lätt att åstadkomma detta.

Jag tager för gifvet, att det väsentliga nu är undangjordt, och såvidt jag kunnat bedöma, innehåller lagen en del goda praktiska bestämmelser och skall säkerligen åtminstone i de flesta fall råda bot på det onda, som ingalunda är af ringa betydelse, utan tvärtom i sina verkningar förvånande olycksbringande. Nu är, som sagdt, grunden lagd. Visar erfarenheten att något brister, får man väl då se sig om efter ytterligare åtgärder. Därför, herr talman, yrkar jag med tacksamhet och glädje bifall till förslaget.

Herr Hedenstierna: Detta lagförslag om samäganderätt innehåller frågor, som höra till de allra svåraste, vi hafva att syssla med. Det är ganska svårt att med några få ord definiera alla de omständigheter, som kunna förekomma och som böra inrymmas under denna lag.

Lagförslag om
samägande-
rätt.

(Forts.)

Kungl. Maj:ts förslag i denna paragraf säger: »Äro två eller flera samfällt ägare af fastighet eller lös sak, tillkomme» etc. Redan inom högsta domstolen gjordes antydning om att »sak» icke angåfve tillräckligt hvad som borde afses med denna lagstiftning. Ordet »sak» innebär i vanlig mening, att det är något, som man kan taga på. Det är således tydligt, att inom detta uttryck falla icke alla de rättigheter, som böra i lagen behandlas. Man försökte använda ordet »egendom», men detta uttryck var däremot alldeles för vidlyftigt, då detta äfven omfattade ideella rättigheter, som icke böra komma under denna lag. Svårigheten var således att definiera en del saker, som man tänkte sig i allmänhet kunna blifva föremål för ifrågavarande lagstiftning om samäganderätt, och man kom då i första rummet att tänka på det ord, som står först tillagdt i utskottets förslag, nämligen »aktie». Hvad beträffar förhållandet med aktier inser litet hvar, huru svårt det skulle blifva att få dessa inrymda i lagen under ett mera allmänt begrepp. Enligt uppfattningen i utskottet åtminstone kan icke »aktie» komma under benämningen »sak» och ej heller obligationer och andra dit hänförliga förbindelser och således borde något tilläggas, som närmare uttryckte detta, hvarför utskottet inskjutit orden: »eller tillhör aktie, obligation eller skuldebref två eller flera samfällt.»

Det anmärktes af den förste ärade talaren, att skuldebref kunna vara af flere slag och att ej alla slag däraf böra förekomma i lagen. Svårigheten att få lämpliga uttryck var emellertid så stor, att utskottet beslöt stanna vid den definition utskottet gjort, och således har denna paragraf omredigerats, så att den skulle lyda: »Äro två eller flera samfällt ägare af fastighet eller lös sak, eller tillhör aktie, obligation eller skuldebref två eller flera samfällt, tillkomme enhvar af dem viss lott i godset. Lotterna vare för lika räknade, där ej annat förhållande kan visas.»

Samme talare påvisade äfven vissa svårigheter, som skulle uppstå af 18 §, sådan den lyder i utskottets förslag, och önskade att få en lämpligare formulering. Det är ganska svårt, då det är fråga om flera delägare, som äro samfällt ägare af en sak, att få ett lämpligt uttryck, men man måste söka öfvervinna svårigheterna på något sätt, och utskottet har trots sig kunna göra detta med den föreslagna lydelsen.

Vidare har utskottet under behandlingen af frågan ansett sig böra stryka 3 § i Kungl. Maj:ts förslag. Denna paragraf innehåller: »Kunna ej delägarne enas i viss fråga» etc. Jag ansåg, att detta var en jämförelsevis obetydlig sak och att man i stället kunde förena under en gemensam paragraf hvad Kungl. Maj:t föreslagit i 3, 4 och 6 §§. Utskottet har sammanslagit 3 och 4 §§ i en ny 3 §, hvars början lyder: »Kunna delägarne ej enas», samt bibehållit 6 §.

Detta har utskottet ansett sig böra framkomma med till Riksdagen. Utskottet inser alltför väl, att anmärkningar kunna framställas mot dess förslag, men har ansett nödvändigt att, då behovet af lagen sedan en följd af år gjort sig mer och mer gällande, man nu antager densamma. Skulle man icke kunna godkänna utskottets formulering, ser jag ingen annan utväg, än att man finge afslå hela lagförslaget, då utskottet ansett sig icke kunna förorda Kungl. Maj:ts förslag oförändradt; och det vore ganska stor skada, om Kungl. Maj:t skulle

nödgas komma fram med ett nytt förslag, då icke svårare anmärkningar framställts. Jag yrkar därför vid denna paragraf bifall till utskottets förslag.

Lagförslag om samäganderätt.

(Forts.)

Herr statsrådet Berger: Då det är af vikt, att den nu förefintliga bristen på lagstiftning i ifrågavarande ämne så snart som möjligt varder afhjälpt, och då lagutskottet varit enhälligt i sin tillstyrkan af vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, hade jag tänkt att icke motsätta mig lagutskottets förslag. Emellertid synas beträffande särskildt föreliggande 1 § de bästa skälen vara för Kungl. Maj:ts förslag, på sätt herr Annerstedt förut utvecklat, och jag hemställer därför om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Annerstedt*, att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf utaf Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

2 §.

Herr Hedenstierna: Jag anhåller få föreslå, att här må följas den ordalydelse, lagutskottet föreslagit i denna paragraf, och icke Kungl. Maj:ts förslag.

På härefter gjord proposition godkändes förevarande paragraf.

3—19 §§ äfvensom slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid genomgåendet af lagförslaget.

Punkterna 2 och 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,05 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.